► BORÇ YİĞİDİN KAMÇISI MI?

Doç. Dr. Alper ASLAN
NEVŞEHİR HACI BEKTAŞ VELİ ÜNİVERSİTESİ,
İİBF, İKTİSAT BÖLÜMÜ, ÖĞRETİM ÜYESİ

2015 Temmuz sonu itibarıyla, özel sektörün yurtdışından sağladığı uzun vadeli kredi borcu, 2014 yıl sonuna göre 10,4 milyar ABD doları artarak 178,2 milyar ABD doları düzeyinde gerçekleşmiştir. Kredi borcu işlemlere aracılık eden bankalar tarafından TCMB'ye işlem bazında gönderilen bildirim formlarından derlenmektedir.

Aynı dönemde kısa vadeli kredi borcu ise %25,4'lük bir azalışla 33,1 milyar ABD doları seviyesine gerilemiştir. Böylelikle toplam kredi borcu yaklaşık 868 milyon ABD doları azalarak 211,3 milyar ABD doları seviyesinde gerçekleşmiştir (Şekil 1).

Şekil 1: Özel Sektörün Yurt Dışından Sağladığı Kredi Borcu (2004 – Temmuz 2015)

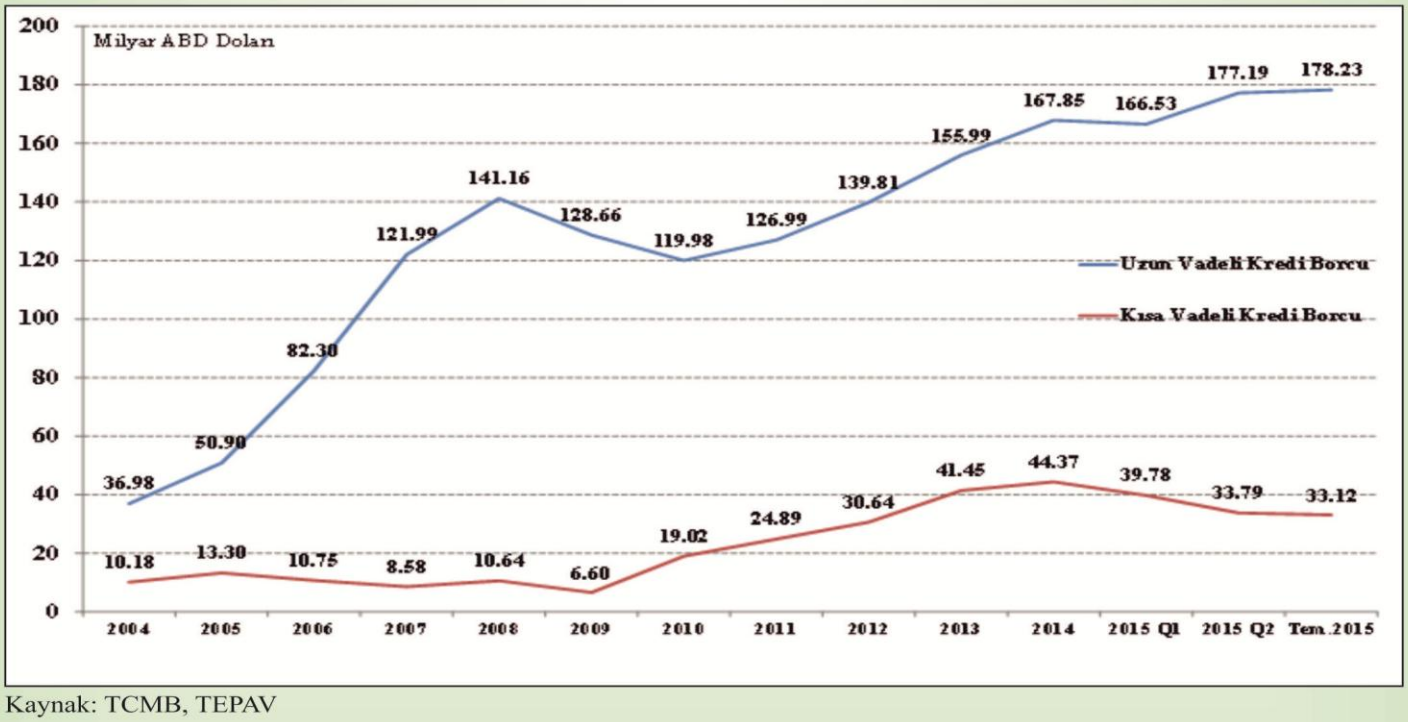

Kaynak: TCMB, TEPAV

Şekil 1 den de görüldüğü üzere 2008 sonrası uzun dönem kredi borçlarında (141. 16 milyar dolar) azalma görülmektedir (119.98 milyar dolar) Ancak 2010 sonrasında ise tekrardan uzun dönemli borçlarda artış trendi elde edilmektedir. Kısa dönemli borçlar ise 2009 sonrası artış trendine girdiği gözlenmektedir. Bu artış trendi 2014 sonrası azalış ile ilerlemektedir. 2014 de kısa dönemli borçlar 44. 37 milyar dolar iken 2015 temmuz da 33.13 milyar dolara inmektedir.

Borçluya göre dağılım incelendiğinde, bir önceki yılsonuna göre bankaların kredi biçimindeki borçlanmalarının 9,9 milyar ABD doları, tahvil ihracı biçimindeki borçlanmalarının ise 696 milyon ABD doları arttığı gözlenmektedir. Aynı dönemde, bankacılık dışı finansal kuruluşların kredi biçimindeki borçlanmalarının 17 milyon ABD doları azaldığı, tahvil stokunun ise 300 milyon ABD doları artışla 3,4 milyar ABD doları seviyesinde gerçekleştiği gözlenmektedir (Tablo 1) Söz konusu dönemde, finansal olmayan kuruluşların kredi biçimindeki borçlanmalarının 843 milyon ABD doları azaldığı, tahvil stokunun ise 271 milyon ABD doları artışla 5,3 milyar ABD doları seviyesinde gerçekleştiği gözlenmektedir.

Alacaklıya göre dağılım incelendiğinde, Temmuz sonu itibarıyla tahvil hariç toplam kredi borcunun %89,7'sini oluşturan özel alacaklılara olan borcun bir önceki yılsonuna göre 9,1 milyar ABD doları; %10,3'ünü oluşturan resmi alacaklılara olan borçların ise 41 milyon ABD doları arttığı gözlenmektedir. Finansal olmayan kuruluşların, 2015 yılı Temmuz sonu itibarıyla yabancı ticari bankalardan sağlamış oldukları kredi stoku 2014 yıl sonuna göre 723 milyon ABD doları azalarak 32,2 milyar ABD doları; Türkiye'de yerleşik bankaların yurtdışı şube ve iştiraklerinden sağlamış oldukları krediler ise 324 milyon ABD doları azalarak 20,1 milyar ABD doları seviyesinde gerçekleşmiştir (Tablo 1)

Tablo 1: Özel Sektörün Yurt Dışından Sağladığı Uzun Vadeli Kredi Borcu (borçlu ve alacaklıya göre dağılım)

(Milyar ABD doları)	2010	2011	2012	2013	2014	2015 Q1	2015 Q2	Tem. 2015
Borçluya Göre Dağılım	**119.98**	**126.99**	**139.81**	**155.99**	**167.85**	**166.53**	**177.19**	**178.23**
I- Finansal	41.30	48.06	57.08	73.08	85.00	87.13	94.82	95.86
i- Bankalar	28.75	34.91	41.75	54.90	65.98	68.82	75.47	76.62
- Krediler	27.75	31.62	31.34	38.85	44.41	46.00	52.46	54.36
- Tahvil	1.00	3.30	10.41	16.05	21.57	22.83	23.01	22.26
ii- Bankacılık Dışı Finansal Kuruluşlar	12.55	13.15	15.33	18.18	19.02	18.31	19.35	19.24
- Krediler	12.43	12.89	15.03	16.36	15.44	14.62	15.48	15.43
- Yabancı Sermaye Sayılan Krediler	0.12	0.26	0.30	0.33	0.45	0.40	0.45	0.40
- Tahvil	0.00	0.00	0.00	1.50	3.12	3.29	3.42	3.42
II-Finansal Olmayan	78.68	78.93	82.73	82.91	82.85	79.40	82.36	82.36
- Krediler	72.22	73.12	75.05	73.45	72.53	69.30	71.71	71.68
- Yabancı Sermaye Sayılan Krediler	5.65	5.29	5.86	5.77	4.99	4.62	5.05	5.08
- Ticari Krediler	0.62	0.31	0.42	0.34	0.32	0.29	0.33	0.33
- Tahvil	0.20	0.21	1.41	3.35	5.00	5.19	5.28	5.27
Alacaklıya Göre Dağılım	**119.98**	**126.99**	**139.81**	**155.99**	**167.85**	**166.53**	**177.19**	**178.23**
I- Resmi Alacaklılar	**10.91**	**13.34**	**14.42**	**15.49**	**15.10**	**14.87**	**14.88**	**15.14**
II- Özel Alacaklılar	**107.87**	**110.14**	**113.58**	**119.60**	**123.05**	**120.36**	**130.60**	**132.13**
i- Yabancı Ticari Bankalar	60.99	66.30	67.02	71.10	75.02	73.62	81.37	82.23
ii- Yerleşik Bankaların Yurtdışı Şube ve İştirakleri	28.37	24.71	23.80	23.85	24.48	23.51	24.35	24.61
iii- Bankacılık Dışı Finansal Kuruluşlar	6.28	7.34	9.31	10.45	10.24	10.45	10.71	11.19
iv- Finansal Olmayan	12.22	11.79	13.44	14.20	13.32	12.78	14.17	14.10
III- Tahvil Alacaklıları	**1.20**	**3.50**	**11.82**	**20.89**	**29.69**	**31.30**	**31.71**	**30.96**

Kaynak: TCMB, TEPAV

Şekil 2: ÖZEL SEKTÖRÜN YURTDIŞINDAN SAĞLADIĞI UZUN VADELİ KREDİ BORCUNUN VADE DAĞILIMI (Temmuz 2015) (BANKALARA OLAN BORÇ)

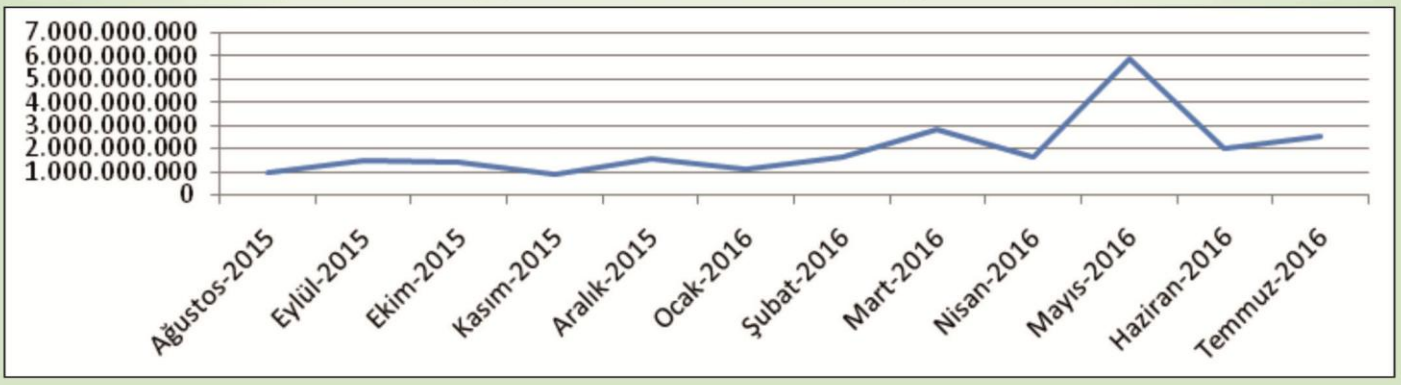

2016 Mayıs ayında Özel sektörün borç ödeme miktarı 5.8 milyar doları bulmakta ve keskin bir artış gözlenmektedir. Bu durumun 2016 nisan itibari ile ABD doları üzerinde kısa dönemli bir artışa neden olacağı beklenebilir. Burada asıl hareket noktası bu duru karşısında TCMB'nin nasıl tepki vereceğidir. Eğer faizleri artmaz ise kurdaki artışın daha da süreceği ön görülebilir. Alacaklıya göre dağılım incelendiğinde ise kısa vadeli toplam kredi borcunun (tahvil alacaklıları hariç) neredeyse tamamının özel alacaklılara olan borçlar olduğu (%99,7), bunun da büyük ölçüde yabancı ticari bankalara olan borçlardan oluştuğu görülmektedir. Yabancı ticari bankalara olan borçlar, 2015 yılı Temmuz sonunda, 2014 yılsonuna göre 10,9 milyar ABD doları azalmış ve 27,1 milyar ABD doları seviyesinde gerçekleşmiştir (Tablo 2).

Tablo 2: Özel Sektörün Yurt Dışından Sağladığı Kısa Vadeli Kredi Borcu (borçlu ve alacaklıya göre dağılım)

(Milyar ABD doları)	2010	2011	2012	2013	2014	2015 Q1	2015 Q2	Tem.2015
Borçluya Göre Dağılım	**19.02**	**24.89**	**30.64**	**41.45**	**44.37**	**39.78**	**33.79**	**33.12**
I- Finansal	**17.99**	**23.46**	**28.12**	**38.81**	**41.57**	**37.22**	**31.19**	**30.48**
i- Bankalar (*)	16.96	22.16	26.25	36.44	39.55	35.11	28.99	28.13
- Krediler	16.96	22.16	26.24	34.97	35.74	31.56	25.35	24.62
- Tahvil	0.00	0.00	0.01	1.47	3.81	3.56	3.64	3.50
ii- Bankacılık Dışı Finansal Kuruluşlar	1.03	1.30	1.87	2.38	2.02	2.11	2.20	2.36
- Krediler	1.03	1.30	1.87	2.38	2.01	2.08	2.18	2.33
- Yabancı Sermaye Sayılan Krediler	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
- Tahvil	0.00	0.00	0.00	0.00	0.01	0.03	0.02	0.02
II- Finansal Olmayan	**1.03**	**1.43**	**2.52**	**2.63**	**2.79**	**2.56**	**2.59**	**2.63**
- Krediler	0.96	1.38	2.41	2.59	2.72	2.45	2.46	2.51
- Yabancı Sermaye Sayılan Krediler	0.07	0.05	0.11	0.04	0.08	0.12	0.13	0.13
- Tahvil	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Alacaklıya Göre Dağılım	**19.02**	**24.89**	**30.64**	**41.45**	**44.37**	**39.78**	**33.79**	**33.12**
I- Resmi Alacaklılar	**0.50**	**0.22**	**0.05**	**0.00**	**0.02**	**0.10**	**0.09**	**0.10**
II- Özel Alacaklılar	**18.52**	**24.67**	**30.57**	**39.97**	**40.53**	**36.10**	**30.03**	**29.49**
i- Yabancı Ticari Bankalar	17.30	23.06	28.61	38.12	37.98	33.68	27.73	27.10
ii- Yerleşik Bankaların Yurtdışı Şube ve İştirakleri	1.01	1.26	1.50	1.47	1.71	1.52	1.48	1.56
iii- Bankacılık Dışı Finansal Kuruluşlar	0.06	0.16	0.14	0.14	0.51	0.57	0.48	0.51
iv- Finansal Olmayan	0.15	0.20	0.33	0.25	0.32	0.32	0.34	0.32
III-Tahvil Alacakları	**0.00**	**0.00**	**0.01**	**1.47**	**3.81**	**3.58**	**3.67**	**3.53**
IV-Diğer (**)	**0.00**	**0.00**	**0.00**	**0.00**	**0.00**	**0.00**	**0.00**	**0.00**

(*) Repo işlemlerinden doğan borçlar dahil değildir.
(**) Bankaların yurt dışından sağladığı kredi borcunun alacaklı toplamı, alacaklı dağılımının yapılamadığı 2004-2009 dönemi için 'Diğer' başlığı altında gösterilmiştir.

Kaynak: TCMB, TEPAV

Bunların yanı sıra uzun vadeli kredi borcunun döviz kompozisyonuna bakıldığında, özel sektörün yurt dışından ağırlıklı olarak ABD doları cinsinden borçlandığı görülmektedir (Şekil 3).

Şekil 3: Özel Sektörün Yurt Dışından Borçlandığı Kredilerin Döviz Kompozisyonu (Temmuz 2015, yüzde dağılım)

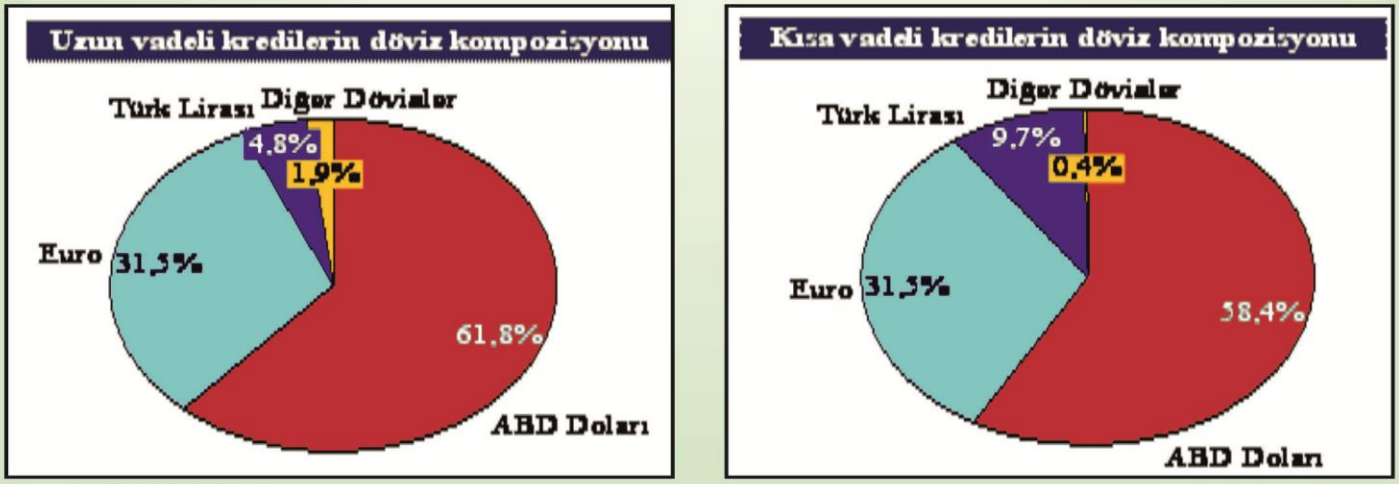

Kaynak: TCMB, TEPAV